

ЗМІСТ

Передмова	5
РОЗДІЛ 1. СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ І ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.	7
1.1. Правоохоронні органи та їх зв'язок з судовими експертизами.	7
1.2. Поняття про судові експертизи, експертні дослідження та їх нормативне регулювання	10
1.3. Класифікація та завдання судових експертиз.	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.	34
2.1. Загальна організація судової експертизи в Україні . . .	34
2.2. Порядок атестації судових експертів та основні кваліфікаційні вимоги до них	37
2.3. Права, обов'язки та відповідальність судового експерта	41
2.4. Процес судово-економічної експертизи та його стадії	46
РОЗДІЛ 3. ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТИ І МЕТОДИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	49
3.1. Види судово-економічних експертиз, їх особливості та завдання.	49
3.2. Предмет судово-економічної експертизи	52
3.3. Об'єкти судово-економічної експертизи та експертних досліджень	52
3.4. Методичні прийоми судово-економічної експертизи та експертних досліджень.	54

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТАДІЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	58
4.1. Підстава призначення та порядок проведення судово-економічної експертизи	58
4.2. Попереднє вивчення матеріалів експертом-економістом.	61
РОЗДІЛ 5. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ НА ДОСЛІДНИЙ СТАДІЇ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОКРЕМИХ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ	64
5.1. Економічна експертиза та експертне дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності.	64
5.1.1. Економічна експертиза та експертне дослідження операцій з коштами та за розрахунками	64
5.1.2. Економічна експертиза та експертне дослідження операцій з основними засобами	87
5.1.3. Економічна експертиза та експертне дослідження операцій з товарно-матеріальними цінностями.	94
5.1.4. Економічна експертиза та експертне дослідження нарахування та сплати податків та зборів	99
5.1.5. Економічна експертиза та експертне дослідження достовірності фінансової звітності	106
5.2. Економічна експертиза та експертне дослідження фінансово-кредитних операцій	111
5.3. Економічна експертиза та експертне дослідження інформації про економічну діяльність підприємств та організацій.	118
РОЗДІЛ 6. ЗАВЕРШАЛЬНА СТАДІЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	129
6.1. Висновок судово-економічної експертизи, його структура та зміст	129
6.2. Особливості висновку експертного дослідження та повідомлення про неможливість надання висновку	132
6.3. Оцінка висновку судово-економічної експертизи органами попереднього слідства та судом	134
Додатки	137
Перелік літературних джерел	348

ПЕРЕДМОВА

Судова експертиза, як і криміналістика, виникла у зв'язку з потребами практики. Випадки запрошення до суду експертів були відомі ще в давньоримському судовому процесі, де в такій ролі виступали землеміри та спеціалісти з почерку, проте ці факти стосуються цивільного процесу. У кримінальному процесі перші згадування про судові експертизи пов'язані з медичною експертизою [14].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», «...судова експертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства чи суду».

Експертиза є самостійною процесуальною формою отримання нових і перевірки (уточнення) наявних речових доказів.

В умовах становлення ринкової економіки поняття «економічна злочинність» стало одним із центральних кримінологічних понять. Як свідчать статистичні дані та матеріали перевірок державних органів контролю, останнім часом спостерігається значне зростання кількості злочинів у сфері господарської діяльності [14].

З метою повного задоволення потреб слідчої та судової практики поряд з криміналістичною, товарознавчою, психологічною, інженерно-технічною експертизами виникає потреба у здійсненні бухгалтерської експертизи.

Злочини у сфері економіки щодо юридичних осіб відображаються у бухгалтерських документах, записах на рахунках бухгалтерського обліку та у бухгалтерській звітності. Ця закономірність дозволяє визначати ознаки скоєних злочинів на основі криміналістичної діагностики бухгалтерської інформації [3, с. 16—32].

Організація та методика проведення судово-бухгалтерської експертизи є досить складним та відповідальним процесом, оскільки вимагає від суб'єкта контролю, окрім ґрунтовних професійних знань, обізнаності в суміжних науках. Здійснення контролю немо-

жливе без знань бухгалтерського обліку, планування, економічного аналізу.

Збільшення в суспільстві кількості економічних порушень, зокрема зловживань та шахрайства, визначають необхідність у вивченні студентами вищих навчальних закладів судово-бухгалтерської експертизи як складової частини заходів, орієнтованих на економічні відносини ринкового спрямування, етапів формування взаємовідносин між суб'єктами господарювання як на самому підприємстві, так і за його межами.

Метою написання цього навчального посібника є допомогти студентам засвоїти теоретичні знання і набути практичних навичок організації та методики проведення судово-бухгалтерських експертиз.

Курс «Судово-бухгалтерська експертиза» в закладах, де є напрям підготовки «Економіка і підприємництво», є однією із важливих і корисних дисциплін для вивчення студентами при здобутті професійних знань.

У навчальному посібнику викладено питання теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів судово-бухгалтерської експертизи як складової судово-економічної експертизи, законодавчих та нормативних актів України, щодо регулювання судово-бухгалтерських експертиз, організації та планування роботи судових експертів, оформлення підсумкових результатів бухгалтерської експертизи.

Дисципліна «Судово-бухгалтерська експертиза» вивчається слухачами магістерських програм після оволодіння знаннями дисциплін «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Податковий облік і звітність», «Аудит», «Контроль і ревізія», «Аналіз господарської та комерційної діяльності», «Державний фінансовий контроль», «Звітність підприємств» та інших.

Після вивчення цієї дисципліни студент повинен знати: сутність судово-бухгалтерської експертизи в ринкових умовах, її значення, завдання та тенденції розвитку, правові та організаційні основи, етапи проведення, порядок узагальнення результатів судових експертиз та експертних досліджень в Україні.

Навчальний посібник побудований за темами, визначеними програмою цього предмета, що полегшує його засвоєння, а тому може бути використаний як опорний конспект для самостійного вивчення дисципліни студентами та магістрами, що навчаються за спеціальністю «Облік і аудит».

Посібник містить питання для обговорення та самоперевірки.

Автори будуть вдячні та візьмуть до уваги всі відгуки науковців і практиків щодо структури і змісту викладеного матеріалу.